GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 1262
קובץ: תשובות סופיות

תנ"ך

שאלון 1262 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות. יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.
הוראות
א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.
מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות – (2×40) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי הבחירה – (1×20) – 20 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ב. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך עברי שלם בלי פירושים ובלי תוספות.
מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
ג. הוראות מיוחדות: (1) אין להעתיק את השאלה; יש לכתוב את מספרה בלבד.
(2) יש להתרכז בנושא. יש לשים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

כללי המענה במועד זה (קיץ תשפ"ד): ההנחיות המיוחדות מודפסות בשאלון עצמו (התיבה "שימו לב" בשער והוראות הפרקים), והן המבנה המחייב: משך הבחינה שעה וארבעים וחמש דקות; פרק ראשון – שתי השאלות 1–2 (שתיהן חובה), בכל שאלה סעיף א׳ חובה (25 נקודות) ועוד סעיף אחד מתוך ב׳–ג׳ (15 נקודות) = 80; פרק שני – שאלה אחת מתוך 3–4 (על אהבה וחסד או בין שאול לדוד), = 20 (סכום הנקודות המודפסות לסעיפי כל אחת מהן). מסמך התובנות של הפיקוח על הוראת התנ"ך לקיץ תשפ"ד (17.09.24) מציין שהבחינות נערכו בצל המלחמה, דבר שהשפיע על היקף הנושאים ועל חוקי המענה, אך לגבי שאלון 1262 הוא מביא רק את הציון הממוצע ואינו מפרט כללי מענה. לא נמצא מסמך רשמי אחר על כללי המענה בשאלון זה במועד זה; מכתב המבנה לשאלון 1262 (15.12.20) קובע את אותה חלוקה של 80 (2×40) ו־20 נקודות.
הערה לפתרונות: בציטוטי הפסוקים בפתרונות השם המפורש נכתב בצורת ה׳ (גם עם אותיות שימוש: וַה׳, לַה׳), כמו בשאלון.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות

שאלה 1

א. (1) היתר: אכילת בשר בעלי חיים – "כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה" (ט, ג); עד עתה הותר רק מזון מן הצומח. איסור: אכילת בשר עם דמו – "אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו" (ט, ד), הדם מסמל את החיים; או: איסור שפיכות דמים – "שפך דם האדם באדם דמו ישפך" (ט, ו), כי האדם נברא בצלם אלוהים. (2) עליונות: "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ... בידכם נתנו" (ט, ב) – החיות ייראו מן האדם והן מסורות בידו. שוויון: הברית נכרתת עם האדם וגם "את כל נפש החיה אשר אתכם" (ט, י), ואות הברית היא "ביני וביניכם ובין כל נפש חיה" (ט, יב) – גם בעלי החיים שותפים לברית ולהבטחה שלא יהיה עוד מבול.

ב. (1) דמיון: (א) ברכת פריון וריבוי – "פרו ורבו ומלאו את הארץ" בשני הכתובים (ט, א; א, כח). (ב) מעמד האדם מעל בעלי החיים בים, באוויר וביבשה – "ורדו בדגת הים ובעוף השמים" (א, כח) מול "על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים... ובכל דגי הים" (ט, ב). שוני: בפרק א' האדם מקבל רק צומח למאכל ("נתתי לכם את כל עשב... לכם יהיה לאכלה", א, כט), ובפרק ט' מותר לו גם בשר ("כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה", ט, ג). אפשר גם: בפרק א' "וכבשה ורדו" – שלטון; בפרק ט' "ומוראכם וחתכם" – פחד. (2) לפי גרוסמן, האדם בפרק א' הוא נציג האל ומלך העולם, ומלך אינו אוכל את "נתיניו" – תפקידו לשמור על ההרמוניה; לכן מזונו צמחוני. המבול הוכיח שהאדם "אינו בשל למלוך", ולכן ניטל ממנו כתר המלכות: הוא נשאר בראש שרשרת המזון ומותר לו לאכול בעלי חיים, ויחסו אליהם הוא מורא ולא מלכות.

ג. (1) הצדדים: אלוהים מצד אחד, ונח ובניו וזרעם (וכל נפש חיה) מצד שני. אחריות האל: "ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ" (ט, יא), והוא יזכור את בריתו כשיראה את הקשת (ט, טו–טז). אחריות האדם: "ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה" (ט, ז) – להמשיך את החיים ולמלא את הארץ. (2) תפקיד טקסי־סמלי: הקשת היא חיזיון המסמל שלום ופיוס בין אלוהים לאדם – "זאת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם" (ט, יב), "והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ" (ט, יג). תפקיד מעשי: כלי שבו האל שולט בכעסו – "וזכרתי את בריתי... ולא יהיה עוד המים למבול" (ט, טו), "וראיתיה לזכר ברית עולם" (ט, טז): כשהקשת נראית, האל נזכר ומרסן את זעמו.

שאלה 2

א. (1) בני האדם חששו להתפזר: "פן נפוץ על פני כל הארץ" (יא, ד). ה' חשש מכוחם הבלתי מוגבל של בני האדם המאוחדים: "הן עם אחד ושפה אחת לכלם... ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות" (יא, ו). (2) בני האדם: בנו עיר ומגדל ("הבה נבנה לנו עיר ומגדל", יא, ד) – מרכז אחד שיחזיק אותם יחד. ה': (א) בלל את שפתם ("ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו", יא, ז) – בלי שפה משותפת אין שיתוף פעולה, והמפעל נפסק; (ב) הפיץ אותם ("ויפץ ה' אתם משם על פני כל הארץ... ויחדלו לבנת העיר", יא, ח) – הכוח המרוכז פוזר.

ב. (1) רלב"ג: המטרה – להנציח את שמם לדורות, שהמגדל יהיה זיכרון לבוניו; ראיה: "ונעשה לנו שם" (יא, ד). הרצוג: המטרה – לשים את עצמם במרכז, מתוך יוהרה; ראיה: "ומגדל וראשו בשמים" (יא, ד) – שאיפה להגיע עד השמים, וכן ההדגשה "נבנה לנו... ונעשה לנו". (2) בישעיהו העמים עולים "אל הר ה' אל בית אלהי יעקב" כדי ללמוד "ויורנו מדרכיו ונלכה בארחתיו" (ב, ג) – ההתכנסות היא סביב האל ומתוך כפיפות לרצונו, ותוצאתה שלום. בבבל בני האדם מתכנסים סביב עצמם, "נבנה לנו... ונעשה לנו שם", ומגדל "וראשו בשמים" – בני האדם מנסים לתפוס את מקומו של האל.

ג. (1) רד"ק – חטא בין אדם לאלוהיו: האל רצה שהאנושות תיישב את כל הארץ, ובני האדם, "שהולכים אחר תאוות ליבם", מתכננים לשבת במקום אחד – "פן נפוץ על פני כל הארץ" (יא, ד) – בניגוד לרצון האל ("ומלאו את הארץ", ט, א). המדרש – חטא בין אדם לחברו: בעיני הבונים הלבֵנה יקרה מחיי אדם; על אדם שנפל לא הצטערו, ועל לבנה בכו – זלזול בחיי אדם ובכבודו. (2) הרעו: האנושות איבדה את האחדות ואת יכולת התקשורת – "אשר לא ישמעו איש שפת רעהו" (יא, ז), ונפוצה "על פני כל הארץ" (יא, ח); מפעל משותף נפסק. היטיבו: הפיזור הגשים את ייעוד האדם למלא את הארץ (ט, א); נוצרו עמים ותרבויות רבים במקום חברה אחידה אחת; נמנע ריכוז כוח שבו האדם הפרטי אינו שווה דבר; העונש לא כלל מוות.

פרק שני – נושאי הבחירה

שאלה 3

א. (1) אישי: "כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין" (א, טז), "באשר תמותי אמות ושם אקבר" (א, יז) – רות קושרת את גורלה בגורל נעמי לכל החיים ועד המוות. לאומי: "עמך עמי" (א, טז) – מצטרפת לעם ישראל ועוזבת את מואב. דתי: "ואלהיך אלהי" (א, טז), וכן השבועה "כה יעשה ה' לי וכה יוסיף" (א, יז) – מקבלת את אלוהי ישראל. (2) "ותחדל לדבר אליה" (א, יח) – נעמי משתתקת ואינה מגיבה למסירותה של רות; "אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה'" (א, כא) – נעמי מתעלמת מרות העומדת לצידה ומתארת את עצמה כריקה, והיא עסוקה רק במרירות שלה ("קראן לי מרא", א, כ).

ב. (1) (א) עדים: "עדים אתם היום" (ד, ט; ד, י), והעם והזקנים עונים "עדים" (ד, יא) – כמו בבית דין. (ב) לשון קנייה וקניין: "כי קניתי את כל אשר לאלימלך" (ד, ט), "קניתי לי לאשה" (ד, י) – העברת בעלות בנוכחות זקנים בשער. אפשר גם: המטרה המשפטית "להקים שם המת על נחלתו" (ד, י). (2) העם והזקנים: ברכה "יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה" (ד, יא). ה': "ויתן ה' לה הריון ותלד בן" (ד, יג) – ברכת פריון. נשות העיר: "ברוך ה' אשר לא השבית לך גאל היום" (ד, יד), ושבח לרות "טובה לך משבעה בנים" (ד, טו).

שאלה 4

א. (1) הצו: ה' שולח את שמואל למשוח מלך חדש בעוד שאול מולך ("ואני מאסתיו ממלך... כי ראיתי בבניו לי מלך", טז, א) – פעולה נגד השלטון; והיא בחשאי – "עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבח לה' באתי" (טז, ב), סיפור כיסוי שנועד שלא ייוודע לשאול. הביצוע: שמואל מסתיר מן הזקנים את מטרתו ואומר "שלום לזבח לה' באתי" (טז, ה), ומושח את דוד בחוג סגור "בקרב אחיו" (טז, יג). (2) תשובה מרכזית: לא. דוד אינו פועל בחשאי ואינו מתכוון לערער את שאול: עבדי שאול הציעו אותו (טז, יח), שאול עצמו שלח לקרוא לו ("שלחה אלי את דוד בנך", טז, יט), והוא בא לשרת ולהיטיב עם המלך ("ורוח לשאול וטוב לו", טז, כג). אפשר גם: כן – דוד נמשח בסתר (טז, יג) ונכנס לחצר בלי ששאול יודע שהוא יורשו, כך שמקומו ליד המלך משרת את הערעור על שלטון שאול.

ב. (1) "אתננה לו ותהי לו למוקש ותהי בו יד פלשתים" (יח, כא) – הצעת הנישואים היא מלכודת בכוונה נסתרת להביא למותו של דוד. (2) "דברו אל דוד בלט" (יח, כב) – שאול שולח את עבדיו לשכנע את דוד בסתר, כאילו מעצמם. (3) "אין חפץ למלך במהר כי במאה ערלות פלשתים... ושאול חשב להפיל את דוד ביד פלשתים" (יח, כה) – המוהר נראה כמבחן גבורה, אבל מטרתו הסמויה היא שדוד ייהרג. (שתיים מהן.)

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach